

Ἀπὸ τὴν μίνησιν τῶν Ἰδεῶν

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Χαρ. Γ. Σεπεντζή : Ἐπενδύσεις εἰς Ὑπαναπτύκτους Χώρας, σελ. 300. Ἀθήναι 1958.

ὑπὸ τοῦ Διδάκτορος τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν κ. Χαράλαμπος Γ. Σεπεντζή ἐξεδόθη ἡ ἄνω ἐργασία, βασικὸς σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ μελέτη τῶν κυριωτέρων προβλημάτων τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν προβλὴν τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων διὰ τῶν ὁποίων θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ μελλοντικὴ ἐνδυνάμωσις αὐτῶν.

Ἡ ἐργασία αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο βασικὰ μέρη : εἰς τὸ πρῶτον ἐξετάζονται τὰ προβλήματα τῆς ὑπαναπτύξεως ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς, ἐνῶ τὸ δευτέρον τμήμα ἀφιερῶται εἰς τὴν ἔρευναν τῶν κυριωτέρων δημοσιονομικῶν ἐκδηλώσεων τῶν πτωχῶν χωρῶν.

Μετὰ τὸν πρόλογον καὶ τὴν εἰσαγωγὴν, ἐξετάζονται τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν καθυστερημένων χωρῶν, ὡς λ.χ. ἡ πλημμελής ἀξιοποίησις τῶν γεωφυσικῶν δυνατοτήτων αὐτῶν, τὸ χαμηλὸν ἐκπολιτιστικὸν ἐπίπεδον, τὰ προβλήματα τῶν ἰσχυρῶν πληθυσμιακῶν πιέσεων, τὸ μικρὸν κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, ἡ ἔλλειψις κεφαλαίων, ὁ χαμηλὸς βαθμὸς ἐπενδυτικῆς δραστηριότητος, ἡ σοβαρὰ ἐπιβράδυνσις εἰς τὸν τομέα τῶν ἔργων ὑποδομῆς κλπ.

Ἐν συνεχείᾳ ἐρευνῶνται τὰ προβλήματα τῆς ἀνάγκης ταχείας ἐκβιομηχανίσεως πλείονων καθυστερημένων χωρῶν ὑπὸ τὴν αἴρσειν βεβαίως ὅτι ὑπάρχουν αἱ κατάλληλαι προϋποθέσεις ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγικοῦ δυναμικοῦ καὶ λοιπῶν στοιχείων. Ἰδιαιτέρως τονίζεται ὅτι, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῶν πτωχῶν χωρῶν, θὰ πρέπει νὰ ἀξιοποιηθῇ καταλλήλως καὶ ἡ γεωργία, δεδομένου ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις ταύτης, ὁσάκις γίνεται διὰ τῶν νέων μεθόδων, θὰ ἀποβῇ ἰδιαιτέρως ἐπωφελὴς διὰ τὰς πτωχὰς χώρας.

Τὸ ἐπόμενο κεφάλαιον ἀφιερῶται εἰς τὴν συμβολὴν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν χωρῶν αἱ ὁποῖα ἐμφανίζουν ἔκδηλα τὰ συμπτώματα τῆς οἰκονομικῆς ὑπαναπτύξεως.

Εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας παραγράφους ἀναλύεται ἡ μορφή τῆς Κρατικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τῶν ἐμποροκρατῶν μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐπιχειρουμένης ἐν τέλει διαγραφῆς τῶν πλαισίων ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ εἶναι οἰκονομικῶς συμφέρουσα καὶ κοινωνικῶς ἐπωφελὴς ἡ δρᾶσις τῶν Κρατῶν.

Ἡ «ζήτησις κεφαλαίων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν προσφορὰν αὐτῶν» ἐξετάζονται ἐν συνεχείᾳ. Ἰδιαιτέρως τονίζεται ὅτι εἰς τὰς περισσοτέρας οἰκονομικῶς καθυστερημένας χώρας παρατηροῦνται ἰσχυρὰ ρεύματα ζήτησεως κεφαλαίων, δεδομένου ὅτι ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν, εἰς ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου εἶναι ἐνίοτε λίαν συμφέρουσα, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ προσφορὰ κεφαλαίων, μακροπροθέσμου κύριως διαρκείας, εἶναι λίαν περιορισμένη, γνωστῶ ὄντος ὅτι εἰς τὰς πτωχὰς χώρας αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν εἶναι ὑψηλαί, ἡ ἔμμεσος φορολογία ἐπαχθὴ, καὶ ἡ ροπή πρὸς κατανάλωσιν χαρακτηριστικῶς ὑψηλή.

Τέλος θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ κατὰ σύνηθες φαινόμενον κρατοῦσα ἔλλειψις πολιτικῆς σταθερότητος καὶ δημοσιοοικονομικῆς ἰσορροπίας, τρέπει τοὺς φορεῖς τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων πρὸς τὸν στείρον ἀποθησαυρισμὸν.

Ἡ δυνατότης τῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας «τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως» εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἐρευνᾶται ἐν συνεχείᾳ, ἀξιολογούμενων τῶν δυσχερειῶν ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ ρυθμὸς τῶν Κρατικῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν ἐπιβράδυνσιν.

Αί διεθνείς έμπορικαί σχέσεις μελετώνται εις τὰς έπομένας παραγράφους. Έν αρχή τόνιζεται ή νέα μεταπολεμική μορφή τών διακρατικών έμπορικών σχέσεων, και αί καταβληθείσαι προσπάθειαι πρὸς στενωτέραν έμπορικὴν σύνδεσιν τών χωρῶν.

Έν τέλει, τόνιζεται ή ανάγκη στενωτέρας έμπορικῆς συνδέσεως τών υπαναπτύκτων οίκονομῶν πρὸς ανεπτυγμένας χώρας ὡς και ή διεύρυνσις τών έμπορικών πλαισίων τών πτωχῶν χωρῶν ἀναμεταξύ των.

Η δημιουργία νέων έπενδύσεων, διαρθρωτικοῦ κυρίως χαρακτήρος, ἐν συνδυασμῷ πρὸς άσκησιν καταλλήλου έξωτερικῆς έμπορικῆς πολιτικῆς, θά άποβή ιδιαιτέρως γόνιμος διά τήν ταχύτεραν ένδυνάμωσιν τών χωρῶν, ή οίκονομία τών ὁποίων εμφανίζει έπικίνδυνον στασιμότητα.

Η χρηματοδότησις τών έπενδύσεων εις τὰς υπαναπτύκτους χώρας άπασχολεί τὸν συγγραφέα εις τὰ άκολουθοῦντα κεφάλαια. Οὕτω ἀναλύεται ὁ ρόλος τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς και ή δυνατότης άντλήσεως ἐξ αὐτῆς σοβαρῶν κεφαλαίων πρὸς χρηματοδότησιν τών νέων έπενδύσεων, διαγραφόμενων ἐν τέλει τών συνεπειῶν αἱ ὁποιαί θά προκύψουν.

Η προσφυγή εις τὸν έκούσιον έσωτερικὸν δανεισμὸν και ή γενικώτερα συμβολή τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας, άξιολογοῦνται ἐν συνεχείᾳ κατὰ τρόπον έπαγωγικόν.

Τέλος διαγράφονται αἱ προϋποθέσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας θά ήτο πραγματοποιήσιμος ή προσέλκυσις άλλοδαπῶν ιδιωτικῶν κεφαλαίων, και ή δυνατότης συνάψεως μακροπροθέσμων δανείων ἐκ μέρους τών πτωχῶν χωρῶν παρὰ τῆς Διεθνούς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως και Ἀναπτύξεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου μέρους παρεμβάλλεται ἐν τέλει κεφάλαιον ἀναφορικῶς πρὸς τήν ανάγκην έκπονήσεως βραχυπροθέσμων και μακροπροθέσμων οίκονομικῶν προγραμμάτων, πρὸς συντονισμένην και ὀρθολογικὴν άξιοποίησιν τών άργουσῶν παραγωγικῶν δυνάμεων και τών έμφωλευουσῶν ὑλῶν τοῦ ὑπεδάφους.

Τὸ δεύτερον μέρος άρχεται με σκιαγράφησιν τών συγχρόνων κατευθύνσεων τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, και με ἀνάλυσιν τών χαρακτηριστικωτέρων γνωρισμάτων τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τών περισσοτέρων καθυστερημένων χωρῶν.

Έν συνεχείᾳ έρευνῶνται τὰ προβλήματα τοῦ «έλλειμματικοῦ Προϋπολογισμοῦ» και ή δυνατότης άντλήσεως κεφαλαίων ἐξ αὐτοῦ πρὸς χρηματοδότησιν τών νέων έπενδύσεων, τוניζόμενων τών κινδύνων ὡςάκις ή χρησιμοποίησις τών κεφαλαίων δέν πραγματοποιεῖται κατὰ τρόπον προάγοντα θετικῶς τήν ανάπτυξιν μιᾶς οίκονομίας

Πρὸς ὀλοκλήρωσιν και τοῦ δευτέρου μέρους ἀναλύεται ή βαθυτέρα σημασία τῆς φορολογίας ἐπὶ τῆς καταναλώσεως και τοῦ σχηματισμοῦ κεφαλαίων με τελικὸν συμπέρασμα τήν προβολήν ένίων μέτρων δημοσιονομικῆς μορφῆς πρὸς γενικώτεραν ἀναπροσαρμογήν ή συμπλήρωσιν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος τών περισσοτέρων χωρῶν, πρὸς τὰ τελευταῖα πορίσματα τῆς συγχρόνου δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

Ο συγγραφεὺς τῆς παρούσης εργασίας εἶναι άξιος θερμῶν συγχαρητηρίων τόσοσν διά τήν έκλογήν τοῦ θέματος ὅσων και διά τήν ἐν γένει εὐμέθοδον και έπιστημονικὴν διαπραγμάτευσιν αὐτοῦ.

Τὰ διάφορα θέματα ἀναλύονται κατὰ τρόπον έπαγωγικόν, μαρτυροῦντα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει τήν ικανότητα νά κινῆται εὐχερῶς εις τὸ πλάσιον τῆς συγχρόνου οίκονομικῆς θεωρίας, νά έρευνᾷ τὰ οίκονομικά προβλήματα τῆς έποχῆς μας κατὰ τρόπον γόνιμον και τέλος νά προτείνῃ λύσεις θεωρητικῶς ὀρθὰς και πρακτικῶς εφαρμοσίμους.

Ένεκα πάντων αὐτῶν ή ἀνά χείρας εργασία τοῦ κ. Χαρ. Γ. Σεπεντζῆ άποτελεῖ συμβολήν εις τήν οίκονομικὴν έρευναν τῆς χώρας μας, δεδομένου ὅτι τὸ πρῶτον έπιχειρεῖται συστηματικῶς παρ' ήμῖν ή μελέτη τών προβλημάτων τῆς υπαναπτύξεως και ή προβολή μέτρων πρὸς ταχέαν ένδυνάμωσιν τών χωρῶν ή οίκονομία τών ὁποίων παρουσιάζει έντονα τὰ γνωρίσματα τοῦ μαρσαμοῦ και τῆς οίκονομικῆς καχεξίας.

Ο γράφων τὰς γραμμάς ταύτας χαίρει ιδιαιζόντως, παρουσιάζων τήν εργασίαν ἐνὸς νέου, εἶναι, νομίζω, ἐν ἐκ τῶν πρώτων καθηκόντων ἀπέναντι τοῦ μέλλοντος τοῦ τόπου ήμῶν τῶν παλαιότερων. Ἄλλὰ συγχρόνως εἶναι και ιδιαιτέρα εὐχαρίστησις.

ΓΕΩΡΓ. Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ, *Μελέται ἐπὶ τοῦ δικαίου τῶν διοικητικῶν διαφορῶν*,
 ἔκδ. 3η, 1955, σελ. 704.

Πρόκειται ἀναμφισβητήτως περὶ μιᾶς πλήρους —τῆς μόνης ὀλοκληρωμένης εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν— διαπραγματεύσεως τῶν θεσμῶν τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, μὲ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν συλλογῆς μονογραφιδῶν. Πράγματι, ἂν ἐξαίρεση τις μεμονωμένας τινὰς μονογραφίας, ἀναφερομένας εἰς ἄλλους κλάδους τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, τὸ κρινόμενον ἔργον ἀσχολεῖται ἀποκλειστικῶς μὲ τὸν θεσμόν τῶν διοικητικῶν διαφορῶν ἐν Ἑλλάδι, τοὺς ὁποίους ἐρευνᾷ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῇ γενικότητι αὐτῶν, ἀποβλέπον πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς ἑνιαῖον τι σύνολον (πρβλ. π.χ. τὰ ἐν σελ. 33—75 κεφάλαια «Τὸ δίκαιον τῶν διοικητικῶν διαφορῶν ἐν Ἑλλάδι» καὶ «Ἡ ἔννοια καὶ αἱ διακρίσεις τῶν διοικητικῶν διαφορῶν» κλπ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν μέθοδον χωριστῆς διαπραγματεύσεως ἐκάστης κατηγορίας θεσμῶν διοικητικῶν διαφορῶν, μέθοδον ἐξαντλοῦσαν πρᾶγματι τοὺς ἐν ἰσχύϊ εἰς τὴν χώραν μας θεσμοὺς ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

Ἡ πρώτη ὡς ἄνω πλευρὰ ἐρεύνης ἐμπεριέχει τόσον τὴν εἰκόνα τῆς ἱστορικῆς ἐν Ἑλλάδι ἐξελίξεως τῶν οἰκείων θεσμῶν (πρβλ. σελ. 43 ἐπ.), ὅσον καὶ τὴν συστηματικὴν ἔνταξιν τοῦ συαφοῦς πρὸς αὐτοὺς κλάδου ἐν τῷ πλασιῶ τοῦ ὅλου δημοσίου δικαίου (σελ. 33 ἐπ.), τέλος δ' ἐκθέτει τὰ θέματα ἐρεύνης τοῦ ρηθέντος κλάδου (σελ. 36 ἐπ.), τὰ οἰκεία δικονομικὰ προβλήματα καὶ τὸ σύστημα τῶν συναφῶν δικονομικῶν κανόνων (σελ. 40 ἐπ.), τὸν ἐννοιολογικὸν ἀποχωρισμὸν τῶν διοικητικῶν διαφορῶν ἀπὸ τῶν λοιπῶν προσομοιοζουσῶν πρὸς ταύτας διενέξεων (σελ. 56 ἐπ.), τοὺς βασικοὺς κανόνας τοὺς διέποντας ὅλους τοὺς παρ' ἡμῖν θεσμοὺς ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ καὶ ἐν γένει περιλαμβάνει συστηματικὴν καὶ εὐμέθοδον ἔκθεσιν τῶν γενικῶν τούτων θεμάτων, τῆς ὁποίας ἡ πληρότης εἶναι τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀξία νὰ τονισθῇ, καθ' ὅσον ἡ ἀρχικὴ μορφή τῆς κρινόμενης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας συνίστατο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο —ὡς σημειοῦται ἐν ὑποσημειώσει ἐν τῷ βιβλίῳ— εἰς ἀπλὴν σειρὰν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων αἵτινες ἐν ἔτει 1940 εἶχον ὀργανωθῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ εἰς παραδόσεις τοῦ συγγραφῆως ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἔδρας (σελ. 33 σημ.).

Ἡ δευτέρα τῶν ὡς ἄνω ἀπόψεων ἐρεύνης περιλαμβάνει διακεκριμένως τὰς ἐπὶ ὕλης φορολογικῆς διοικητικῆς διαφορᾶς (σελ. 163 ἐπ.), τὰς ἐκ δημοφιλῶν καὶ ἄλλων ἐκλογῶν διοικητικῆς φύσεως διενέξεις (σελ. 229 ἐπ.), τὰς διοικητικῆς διαφορᾶς ἐξ ἐγγραφῶν εἰς μητρώα, δημοτολόγια καὶ ληξιαρχικὰ βιβλία (σελ. 252 ἐπ.), τὰς διοικητικῆς διαφορᾶς ἐκ τῆς εὐθύνης τῆς διοικήσεως πρὸς ἀποζημίωσιν λόγῳ παραβάσεων νόμου (σελ. 262 ἐπ.), τὴν σύγκρουσιν καθηκόντων (σελ. 17 ἐπ.), τὰς διοικητικῆς διαφορᾶς ἐκ πράξεων ὀριοθεσίας μεταξὺ δήμων καὶ κοινοτήτων (σελ. 289 ἐπ.), τὰς ἐκ λειῶν πολέμου διοικητικῆς διαφορᾶς (σελ. 302 ἐπ.) καὶ ἐν γένει ὅλους τοὺς ἰσχύοντας νῦν θεσμοὺς ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

Ἐκτεταμένα τμήματα τοῦ βιβλίου, ἀποτελοῦντα ὀλοκλήρους χωριστὰς μονογραφίας, ἀφιεροῦνται ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ δύο σημαντικώτατα καὶ δυσχερέστατα θέματα, ἅτινα ὁ δικαστῆς τῶν διοικητικῶν διαφορῶν (εἴτε πολιτικὸν δικαστήριον εἶναι εἴτε διοικητικὸν) ἔχει νὰ ἀντιμετώπισῃ πέραν τῶν δικονομικῶν προβλημάτων τοῦ δικαιοδοτικοῦ τοῦ ἔργου, ὡσάκις δηλονότι ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐπιλύσεως τῆς οὐσίας τῆς διενέξεως: ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ θέμα τῆς διακριτικῆς εὐχερείας τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν (θέμα ἀκανθῶδες, ἐμφανιζόμενον δ' ἀνὰ πᾶν βῆμα ὑπὸ μυσίας μορφᾶς, εἴτε ἐνώπιον τοῦ ἀκυρωτικοῦ δικαστοῦ εἴτε ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ τῶν διοικητικῶν διαφορῶν τῆς οὐσίας), ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὸ πολὺ εὐρύτερον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς θεσμοὺς τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ θέμα τῆς ἐλευθέρως ἐκτιμήσεως τοῦ (πολιτικοῦ ἰδία) δικαστοῦ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο συνάπτεται ἐν μέρει μόνον πρὸς τὰς διοικητικῆς διαφορᾶς, ὡσάκις δηλαδή ἡ ἐπίλυσις διοικητικῶν διενέξεων τῆς οὐσίας ἔχει ὑπὸ τοῦ συντάγματος καὶ τῶν νόμων ἀνατεθῆ εἰς πολιτικὰ δικαστήρια. Ἐκτείνεται ὁμως εἰς ὀλόκληρον τὸ δικαιοδοτικὸν ἔργον τῆς τα-

κτικῆς δικαιοσύνης, ἐμφανιζόμερον εἰς μυρίας ἐκδηλώσεις του καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς δίκας. Συναφῆς πρὸς τὸ πρῶτον θέμα, ἦτιο τὸ τῆς διακριτικῆς εὐχερείας τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, εἶναι ἢ εἰς ὀλίγας σελίδας ἀναπτυγσομένη (σελ. 146 ἐπ.) σύντομος μὲν, ἀλλὰ μεστὴ καὶ περιεκτικωτάτῃ διαπραγμάτευσις τῆς διακριτικῆς ἀποστολῆς μεταξὺ «ἐλευθέρων» καὶ «δεσμευμένων» διοικητικῆς δράσεως, ἥς τινας διαπραγματεύσεως ἢ ἀρχικὴ μορφή συνίστατο καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἰς πανεπιστημιακὰς τοῦ συγγραφέως παραδόσεις καὶ τῆς ὁποίας ἡ σαφήνεια, ἡ πληρότης, τὸ εὐμέθοδον ἀποτελοῦσι τινὰ τῶν χαρακτηριστικῶν, ὧν τὸ κορύφωμα εἶναι ἡ θαυμαστὴ τῆ ἀληθείᾳ ἱκανότης τοῦ συγγραφέως νὰ περιλάβῃ τὴν οὐσίαν καὶ τὸσον περιεχόμενον εἰς ὀλιγωτέρας τῶν εἴκοσι σελίδων.

Δέον περαιτέρω νὰ σημειωθῆ ὅτι δὲν παρέρχεται ἀπαρατήρητον τὸ γεγονός ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως δὲν τυγχάνει ἀναλόγου ἐρευνῆς ἐν τῷ κρινομένῳ ἔργῳ, μολονότι εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ πλέον ζωντανὸς—θὰ ἔλεγέ τις καὶ ὁ πλέον «δημοφιλέτης»— τῶν συγχρόνων ἐν Ἑλλάδι θεσμῶν ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Ἴσως τὸ γεγονός ὅτι ἄλλοι ἐπιστήμονες τοῦ κλάδου του ἡσχολήθησαν εἰδικῶς μὲ τὸν θεσμὸν τοῦτον (πρβλ. π.χ. Θεμ. Τσάτσου, Ἡ αἰτήσις ἀκυρώσεως, ἐκδ. 2α) ἔκαμε τὸν συγγραφέα νὰ μὴ περιλάβῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἐρευνά του, μολονότι «ζῆ» συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὰ προβλήματα του ἐπὶ ἐν τέταρτον ἤδη αἰῶνος, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς μέλους τοῦ ἀνωτάτου διοικητικοῦ δικαστηρίου. Εἰς τὰς σελ. 98 ἐπ. συναντᾷ τις πάντως ὅλα σχεδὸν τὰ δυνατὰ νὰ ἀναφωδῶσι ἐν τῷ θεσμῷ τούτῳ βασικὰ προβλήματα ὑπὸ μορφήν θεμάτων ἐξετάσεων καὶ φροντιστηριακῶν ἀσκήσεων, τὰς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς εἶχε δόσει ἄλλοτε μὲν (1937—1945) εἰς τοὺς τελειοφοίτους τοῦ τμήματος πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐνταῦθα Νομικῆς Σχολῆς, προσφατώτερον δ' εἰς τοὺς τελειοφοίτους τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν (1939—1955) καὶ εἰς τοὺς ὑποψηφίους πρὸς κατάληψιν θέσεων εἰσηγητῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (1949—1953).

Μὲ τὴν διὰ τρίτην φοράν δημοσίευσιν ταύτην τῶν «Μελετῶν» του, μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς πρώτης (1941) καὶ τῆς δευτέρας (1947) ἐκδόσεως, δημοσίευσιν συμπίπτουσαν χρονικῶς καὶ μὲ τὴν συμπλήρωσιν εἰκοσιπενταετοῦς λειτουργίας τοῦ παρ' ἡμῖν Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὁ συγγραφεὺς ἐμφανίζει προσέτι, εἴτε τὸ θέλει εἴτε ὄχι, καὶ ἐν εἰδος τόμου πανηγυρικοῦ ἐπὶ τῆ εἰκοσιπενταετίᾳ ταύτῃ. Δὲν εἶναι ἄλλως τε ἢ πρώτη ἐν Ἑλλάδι περίπτωσις καθ' ἣν ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἀναπληροῖ κενὰ ἀφεθέντα ἀπὸ τοὺς κατὰ κύριον λόγον τεταγμένους νὰ ἀναλάβωσι παρομοίαν προσπάθειαν ἐπὶ καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ πεδίου ὀργανισμοῦς.

Ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δέον ὅπως ἐξαρθῆ ἡ συμβολὴ τοῦ δικαιοδοτικοῦ ἔργου τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὴν πρώθησιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας. Χωρὶς τὴν νομολογίαν τῶν δικαστηρίων τούτων, ἐπιστημονικὰ ἔργα, ὡς τὸ κρινόμενον, θὰ ἦτο ἀνέφικτον νὰ ἴδωσι τὸ φῶς.

Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο μία ἐξήγησις τοῦ, ὅτι δημοσιολόγοι τοῦ πνευματικοῦ ἀναστήματος τῶν παλαιότερων διδασκάλων (ὡς π.χ. ὁ Ν.Ν. Σαρῖπολος, ὁ Γεώργ. Ἀγγελόπουλος κλπ) δὲν εἶχον ἀσχοληθῆ μὲ τὴν ἐρευναν τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης εἰμὴ ἐν παρῶδῳ, εἰς ἀπλᾶ κεφάλαια ἄλλων γενικωτέρων ἔργων των. Ἐπιστήμη ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ συνταγματικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ νομοθετικοῦ καὶ τοῦ νομολογιακοῦ καθεστῶτος ὅφ' ὃ ἐβίωσεν ἢ προηγουμένη γενεὰ τῶν θεωρητικῶν τοῦ δημοσίου δικαίου. Ἀρκεῖ δ' ἐπίσης—ἵνα καταστῆ ἐμφανὴς ἡ ἔκτασις τῆς κατὰ τὰς τελευταίας δύο δεκαετίας προαγωγῆς τοῦ κλάδου τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἐν τῇ νομικῇ θεωρίᾳ— νὰ δοκιμάσῃ τις νὰ παραλληλίσῃ τὰς πρώτας ἐπ' αὐτοῦ ἐν μονογραφίᾳ τὰς γραφείας ὑπὸ παλαιότερων ἐρευνητῶν, π.χ. τὰ «Θέματα διοικητικοῦ δικονομικοῦ δικαίου» («Διοικητικὰ διαφορὰ» 1929, «Διοικητικὴ δικαιοδο-

σία» 1932) τοῦ κ. Δ. Παπασταθοπούλου ἢ τὰ περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας γραφέντα παρὰ πολλῶν δημοσιολόγων ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πρώτης (1911) συνταγματικῆς ἀναθεωρήσεως πρὸς σύγχρονα ἔργα καὶ ἐν προκειμένῳ πρὸς τὸ κρινόμενον τοιοῦτον. Ἡ τοιαύτη σύγκρισις καταδεικνύει πόσον πολλὰ ὀφείλονται (εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸν κλάδον τοῦτον τοῦ δημοσίου δικαίου, διότι προκειμένου π.χ. περὶ τοῦ συνταγματικοῦ, ἄλλη ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς) εἰς τὴν σχετικῶς νεωτέραν γενεάν τῶν θεωρητικῶν μας, δηλαδὴ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἤρχισαν τὸ ἔργον ἐρευνῆς των περὶ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἄλλως τε δ' ὁ κρινόμενος συγγραφεὺς δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀγωνιζόμενος «τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν» εἰς τὸν τομέα τοῦτον. Εἶναι γνωστὸν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναφερθῶσι καὶ ἄλλα ἐξ ἴσου ἐκλεκτὰ ὀνόματα παραπελεύρως πρὸς τὸ ἰδικόν του.

Λεπτομερῆς ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅλου ἔργου δὲν εἶναι βεβαίως ἐφικτὴ εἰς τὰ περιωρισμένα πλαίσια τοῦ παρόντος συντόμου βιβλιοκριτικοῦ σημειώματος. Θὰ ἀπαιτεῖτο νὰ γράψῃ τις πολλὰ, ἵνα ἐκθέσῃ τὴν μέθοδον ἐρεύνης τοῦ συγγραφέως, τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον οὗτος ἀντιμετωπίζει τὰ ποικίλα προβλήματα τοῦ κλάδου του, τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους καταλήγει εἰς τὰς προκρινόμενας παρ' αὐτοῦ ἐφ' ἑκάστου ζητήματος λύσεις, τὴν εὐρείαν προοπτικὴν τὴν ὁποῖαν ἡ μέθοδος του διανοίγει ἐπὶ πληθῶς ἀντικειμένων τῶν ἐπὶ μέρους θεσμῶν ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ. Γενικῶς θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ συγγραφεὺς δίδει λύσεις—ἀντιτιθέμενος ἐνίοτε μάλιστα εἰς τινὰς περιπτώσεις καὶ πρὸς τὴν κρατήσαν ἐφ' ὠρισμένων θεμάτων νομολογίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, τὴν ὁποῖαν ψέγει εἰς τινὰ σημεῖα της (πρβλ. π.χ. σελ. 670—691)—καὶ δίδει λύσεις ὁρθὰς εἰς ὅλα τὰ ἀμφισβητούμενα νομικὰ ζητήματα τοῦ κλάδου του, ἐμφανίζων ὡς κοινὸν χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα διήκον καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ἔργου τοῦ τὸν ἀξιοθαύμαστον τῶντι συνδυασμὸν πληρότητος ἐν τῇ καθαρῶς ἐπιστημονικῇ καὶ θεωρητικῇ διαπραγματεύσεσιν θεμάτων του καὶ χρησιμότητος πρακτικῆς τῆς συγγραφικῆς του ἐργασίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔχει καταστή τὸ κρινόμενον ἔργον ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τοὺς θεωρητικούς μελετητὰς τοῦ οἰκείου κλάδου βασικὸν ἔγχειριδιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοὺς ἐφαρμοστὰς τῶν συναφῶν θεσμῶν διοικητικούς ὑπαλλήλους ἢ φορολογικούς π.χ. ἢ ἄλλους διοικητικούς δικαστὰς (πρβλ. φέρ' εἰπεῖν σελ. 163 ἐπ.) ἀπαράιτητον βοήθημα, τέλος δὲ ἐξ ἴσου ἀναγκαῖον διὰ τοὺς δικηγόρους τοὺς ὑποστηρίζοντας ὑπόθεσεις εἴτε ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εἴτε ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων (ὡσάκις πρόκειται περὶ διοικητικῶν διαφορῶν τῆς οὐσίας ὑπαγομένων εἰς τὴν τακτικὴν δικαιοσύνην) εἴτε τέλος ἐνώπιον τῶν οἰκείων ἐκάστοτε εἰδικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων. Παρακοιθῆσας τὴν ἐξέλιξιν τῶν θεσμῶν τοῦ ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ ἀπὸ τοῦ 1929 (ὡς εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀρχικῶς), συμβαλὼν ἐνεργῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τούτῳ δικαστηρίῳ συναδέλφων του, διδάξας ἀπὸ τῆς ἔδρας ἐπὶ δύο ἡδὴ δεκαετίας τὸν κύκλον τοῦτον τῶν μαθημάτων, ἔχει ἀποτυπώσει ὁ συγγραφεὺς ὅλην ταύτην τὴν πνευματικὴν συγκρότησιν, τὴν κριτικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν πείρην του εἰς τὰς ἐπτακοσίας περίπου σελίδας τοῦ κρινομένου ἔργου του. Ἡ παράθεσις τῆς οἰκείας βιβλιογραφίας—εἴτε ἑλληνικῆς εἴτε ξένης—γίνεται ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰς ὑποσημειώσεις μὲ πᾶσαν πληρότητα, ἢ δ' ἀντίκρουσις ὠρισμένων τινῶν σφαιερῶν διδαγμάτων τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπιστήμης εἶναι εὐστοχος καὶ πειστικὴ (πρβλ., μεταξὺ πλείστων ἄλλων σημείων, σελ. 72 ἐπ., 655 ἐπ. κλπ.). Ἐπιστέφουσι δὲ τὰς ἀρετὰς ταύτας τοῦ ἐδῶ κρινόμενου ἔργου τὰ γνωστὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὅλης συγγραφικῆς ἐργασίας τοῦ συγγραφέως, τὸ εὐμέθοδον, ἡ σαφήνεια, ἡ εὐσυνείδητος ἐργασία, ἡ πληρότης τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ γλωσσοπλαστικὴ ἱκανότης καὶ ἡ ὠραία φραστικὴ διατύπωσις, παρέχουσα ἐν μέσῳ τῶν ἐνίοτε ἀνωρῶν νομικῶν ἐνοιῶν αἰσθητικὴν τινὰ χαρὰν, οὐχὶ ἀναξίδολον, εἰς τὸν μελετητὴν. Ἐν γένει δὲ καὶ διὰ τὸ νῦν κρινόμενον ἔργον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαναληφθῆ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ καθηγητὴς Π. Βάλληνας γράφει («Ἐφημ. ἑλλην. ἄλλοδ. νομολογίας» 1953—

1954, σελ. 406) διὰ τὸ «Σύστημα» τοῦ συγγραφέως, ὅτι συμβάλλει οὗτος διὰ τοῦ ἔργου του πλουσίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Τέλος καὶ ἐδῶ ἡ καθαρῶς νομικὴ μέθοδος («νομικιστικὴν» τὴν ἀποκαλεῖ ὁ κ. Βάλληνης) εἶναι ἐκθελος, ὡς εἰς τὸ «Σύστημα». Ὁ συγγραφεὺς ἀποφεύγει νὰ ἐκφέρῃ ἰδίας ἀπὸ πλευρᾶς θετοῦ δικαίου ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις καὶ ἐν γένει ἀξιολογικὰς περὶ τῶν ἐκτιθεμένων θεσμῶν κρίσεις. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις εἰς τινὰ σημεῖα (πρβλ. π.χ. σελ. 52—53, σελ. 192—194 ἐν σχέσει πρὸς τὰ φορολογικὰ δικαστήρια κλπ.), ἀλλ' ἡ γενικὴ γραμμὴ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου τοῦ συγγραφέως εἶναι αὐστηρῶς νομικὴ. Συνίσταται αὕτη εἰς τὴν ἐκθεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν καθαρῶς νομικὴν ἔρευναν περὶ τοῦ τί ἰσχύει καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ τί θὰ ἔδει νὰ ἰσχύῃ.

Ἐξεϊαστέον τέλος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συντόμου ταύτης ἀναλύσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείας, ἂν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προσδοκῆ τις ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ γενικὸν ἔργον περὶ τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Δὲν ἐννοοῦμεν ἐγχειρίδια ἢ παραδόσεις (τοιαῦτα ὑπάρχουν) ἀλλὰ «Σύστημα» ὑπὸ μορφήν μιᾶς συστηματικῆς γενικῆς πραγματείας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κλάδου τοῦ δημοσίου δικαίου. Ἐν Γερμανίᾳ οἱ θεσμοὶ τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης ἐρευνῶνται, ὡς γνωστὸν, εἰς ἀκροτελευτία κεφάλαια τῶν συστημάτων διοικητικοῦ δικαίου. Ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ (χώραις ἐν αἷς ὑπάρχει καὶ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας) ἀκολουθεῖται ἡ αὐτὴ μέθοδος. Ἐν Γαλλίᾳ γίνεται κατ' ἀρχὴν τὸ αὐτό, ἀλλ' ἐκεῖ ἐκδίδονται (ἢ τοῦλάχιστον ἐξεδίδοντο πρὸ τινῶν δεκάδων ἐτῶν) καὶ γενικαὶ πραγματεῖαι τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ (Ed. Laferrrière, *Traité de la juridiction administrative et des recours contentieux*, ἐκδ. 2α, 1896, τόμοι 2. Appleton, *Traité élémentaire du contentieux administratif* 1927. R. Bonnard, *Le contrôle juridictionnel de l'administration*, 1934). Προϋπόθεσιν ὅμως μιᾶς τοιαύτης δυνατότητος τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης τοῦ κλάδου τούτου ἀποτελεῖ ἡ ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας πραγματοποίησης τῆς ἐπαγγελίας τοῦ συνταγματικοῦ μᾶς νομοθέτου (ἄρθρ. 82 καὶ 86) περὶ ἰδρύσεως τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων ἐν Ἑλλάδι. Ἡ συγκρότησις καὶ ἡ ὀργάνωσις τῶν δικαστηρίων τούτων, ἢ θέσεις ἰδίων ἐνώπιον αὐτῶν δικονομικῶν θεσμῶν, ὁ ἐπακριβὴς καθορισμὸς τῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας των, ἢ κατὰ τρόπον ἐνιαίων καὶ ὁμοιόμορφον θέσεις ἐνδίκων μέσων κατὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, ἢ ἐν γένει εἰσαγωγὴ τοιούτων ἐνιαίων θεσμῶν ἰσοπολιτείας καὶ ἀποδόσεως δικαιοσύνης ἐπὶ διοικητικῶν διενέξεων εἰς τὴν χώραν μας, θὰ παρέξωσι καὶ εἰς τοὺς θεωρητικούς τὴν δυνατότητα νὰ ἐμφανίσωσιν, ἐπικουρούμενοι καὶ ἀπὸ τὴν νομολογίαν, ἧτις θέλει τότε ἡ συγγραφὴ εἶναι ἀνέφικτος τὸ γε νῦν ἔχον, ὑπὸ τοὺς ὄρους τοῦ συγχρόνου νομθετικῶν καθεστῶτος μας καὶ τῆς σημερινῆς μας νομολογίας.

ΗΛΙΑΣ Δ. ΝΤΟΚΑΣ

Edward S. Mason: *Economic Concentration and the Monopoly Problem*. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1957. Pp. 411, price d. 6.

Ὁ τόμος οὗτος ἀποτελεῖ συλλογὴν μελετῶν καὶ ἄρθρων τοῦ E. S. Mason, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Οἰκονομικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ, γραφέντων κατὰ τὴν τελευταίαν ἐικοσαετίαν καὶ ἀναφερομένων εἰς τὰ μεγάλα καὶ γενικὰ προβλήματα τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν μονάδων καὶ τῶν μονοπωλίων.

Τὰ θέματα ταῦτα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν ἐφηρμοσμένην οἰκονομικὴν (κοινωνικὴν, δημοσίαν καὶ ἰδιωτικὴν), ἔτι δὲ περισσώτερον διότι ἐξετάζονται ἀπὸ προσωπικότητα τοῦ διεθνοῦς ἀναστήματος τοῦ ὡς ἄνω συγγραφέως.

Γραφεῖον Ἑρευνῶν Α.Σ.Β.Σ.

Peter du Sautoy: *The Civil Service*. London, Oxford University Press, 1957. Pp. 158, Price 10 s. and 6 d.

Τὸ παρὸν βιβλίον ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν δημοσίων διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἑνωμένου Βασιλείου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παραλείπωνται συγκρίσεις αὐτῶν πρὸς τὰς λοιπὰς εἰς ἑτέρας χώρας.

Ἐν ἀρχῇ ἐξετάζονται ἐννοιολογικῶς καὶ ἱστορικῶς καὶ διὰ ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς τῶν Ἀθηνῶν αἱ ἀρμοδιότητες καὶ οἱ τύποι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὡς καὶ ὁ χαρακτὴρ καὶ αἱ λειτουργίαι αὐτῶν. Δίδεται ἐν συνεχείᾳ σκιαγράφει τῶν μεθόδων ἐπιλογῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν Βρεττανικῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἔχει ἡ ἔρευνα τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀφ' ἑτέρου. Ἀκολουθῶς ἀφιερῶται κεφάλαιον ἐπὶ τῶν μεθόδων λειτουργίας τῶν κεντρικῶν καὶ περιφερειακῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κράτους.

Τὸ βιβλίον τοῦτο περιλαμβάνει εἰς τὸ τέλος κεφάλαιον ἐπὶ τῶν προβλεπομένων ἐξελίξεων τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, αἵτινες κυρίως θὰ εἶναι ἡ διόγκωσις τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ἡ αὔξουσα πολυπλοκότης τῆς διοικήσεως καὶ ἡ ἐπέκτασις τῶν βραχυχρονίων καὶ μακροχρονίων προγραμμάτων τῆς κρατικῆς δράσεως.

K. B. M.

K. Γ. Πληθειδῆ καὶ Β. Ν. Μεταξά: «*Εἰσαγωγή εἰς τὴν μαθηματικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν*». Ἀθῆναι 1956, σελ. 217. Ἐκδότης: Σειρὰ δημοσιεύσεων. Εἰς τὸ περιοδικὸν Σπουδαί».

Χάρις εἰς τὸ ὑπέροχον «δόγμα» τῆς Α.Σ.Β.Σ. περὶ προαγωγῆς τῶν νέων ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ὑπηρετούντων αὐτὰς εἶδε τελευταίως τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος — μέσῳ διαδοχικῶν δημοσιεύσεων εἰς τὸ Περιοδικὸν «Σπουδαί» — μία σοβαρὰ καὶ μοναδικὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα προσπάθεια τῶν κ. κ. Κ. Πληθειδῆ καὶ Β. Μεταξά μὲ τὸν ἀναφερόμενον ἀνωτέρω τίτλον. Δυστυχῶς πολλοὶ ἀκόμην, ἐν Ἑλλάδι, θεωροῦν τὴν ἀνωτέραν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν ὡς ἐργαλεῖον ἄχρηστον, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν οικονομικοστατιστικῶν ἐπιστημῶν, ἰσχυρίζομενοι ὅτι αἱ τέσσαρες πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἡ «ᾠσφρησις» τοῦ ἔρευνητοῦ εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὸν τόπον πολλοὶ ἀρχίζουν νὰ γίνωνται καὶ οἱ ἄλλοι: οἱ πιστεύοντες ὅτι ναι μὲν αἱ τέσσαρες ἀριθμητικαὶ πράξεις εἶναι χρήσιμοι μέχρις ἐκεῖ πού δύνανται νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα (ἔφ' ὅσον θέλωμεν νὰ συνεχίσωμεν) ἀπαιτεῖται κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν δύναμιν μιᾶς «μῦτης». Ἀπαιτεῖται δηλαδὴ, διὰ τὰ κάπως σύνθετα οικονομικοστατιστικὰ προβλήματα, μέθοδος ἐρεύνης παρέχουσα τὰς περισσότερας ἐγγυήσεις διὰ τὴν συνέπειαν τῶν ἐξαγομένων. Ἀνίκοντες καὶ οἱ συγγραφεῖς εἰς τοὺς νέους αὐτοὺς ἐργάτας τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης καὶ γνωρίζοντες τὴν ἀνάγκην τῆς προβολῆς τῶν νέων μεθόδων ἐρεύνης, ἐχάρισαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν μιαν «εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μαθηματικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν».

Τὸ βιβλίον μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν συγγραφέων, ἡ ὁποία δίδει καὶ διαφῶρους γνώμας διασημῶν ἐπιστημόνων σχετικῶς μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μαθηματικῆς μεθόδου εἰς τὴν οἰκονομίαν, εἰσέρχεται εἰς τὸν ὀρισμὸν τῶν πρώτων ἐνοιῶν τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως ὡς εἶναι οἱ πραγματικοὶ ἀριθμοί, αἱ μεταβληταί, οἱ γεωμετρικοὶ χώροι κ.τ.τ. μὲ τρόπον σύντομον καὶ ἀπληλαγμένον τῆς ἀπολύτου μαθηματικῆς αὐστηρότητος εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἐκτιθέμενα νὰ εἶναι προσιτὰ καὶ εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας στενὴν συγγένειαν μὲ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην. Μετὰ τὴν ἀρκετὰ σαφῆ ἐκθεσιν τῶν πρώτων αὐτῶν μαθηματικῶν ἀντικειμένων, εἰσέρχονται οἱ συγγραφεῖς εἰς τὰς συναρτήσεις, δίδοντες ἀνεπτυγμένα παραδείγματα συναρτήσεων, ἐμφανιζομένων κυρίως εἰς τὴν οἰκονομίαν, ὡς εἶναι αἱ συναρτήσεις ζήτησεως, προσφορᾶς, προσόδου κ.ἄ., χωρὶς νὰ παραλείψουν ν' ἀναφέρουν καὶ τὰς

πλέον σημαντικές συναρτήσεις της μαθηματικής ανάλυσεως, Ἀκολουθοῦν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μεταβολὴν τῶν συναρτήσεων, αἱ παράγωγοι καὶ αἱ γεωμετρικαὶ ἐφαρμογαὶ τῶν παραγῶγων, διὰ τὰ ἐκτεθοῦν κατόπιν πολλοὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν εἰς οἰκονομικὰ προβλήματα, ὡς εἶναι τὸ ἄπλοον τὸ μονοπῶλιον, τὸ δυσπῶλιον κ.ά. Ἐπακολουθεῖ διαπραγματεύσεις τῶν συναρτήσεων πολλῶν ἀνεξαρτήτων μεταβλητῶν, ὁ ὄρισμός καὶ ἡ εὐρεσις τῶν μερικῶν παραγῶγων καὶ τῶν ἀκροτάτων αὐτῶν, τέλος δὲ ἐκτίθεται μὲ ἀρκετὴν λεπτομέρειαν ἡ ἔννοια τῆς ἐλαστικότητος εἰς τὰ οἰκονομικά.

Βεβαίως ποραλείπονται πολλὰ καὶ οὐσιώδη κεφάλαια ἔχοντα σήμερον ἐφαρμογὴν εἰς τὴν μαθηματικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν ὡς εἶναι : ἡ ὀλοκλήρωσις, αἱ διαφορικαὶ ἐξισώσεις, αἱ διαφοροεξισώσεις, αἱ μῆτραι — Matrices —, ἡ θεωρία τῶν Min Max. — Εὐρίσκουσα μεγάλην ἐφαρμογὴν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν παιγνιδίων κ.ά. Τοῦτο ὅμως ὡς εἶναι εὐνόητον δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διότι οἱ συγγραφεῖς διὰ τοῦ ἔργου των παρουσιάζουν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ θέματα αὐτὰ καὶ ὄχι ἐξάντλησιν ὅλου τοῦ σημερινοῦ ὑποθέματος.

Φυσικὰ ἐκ τοῦ ἔργου των οἱ κ.κ. Β. Πληθειδης καὶ Ν. Μεταξᾶς δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκομίσουν μόνον ἐπαίνους· θ' ἀποκομίσουν καὶ μίαν ὑποχρέωσιν : τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεχίσουν τὴν προσπάθειάν των διαπραγματευόμενοι, εἰς ἄλλας ἐκδόσεις, καὶ ἄλλα κεφάλαια τῆς μαθηματικῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως μὲ τρόπον ἐξ ἴσου σαφῆ καὶ ἐπαγωγόν.

Δ. Σ. Κονιδάρης

Economics as a science by Andreas G. Papandreou. Chicago, New York and Philadelphia; J. B. Lippincott Co., 1958. Pp XI + 148, Price doll. 3,50.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν ἐπικεφαλίδι ἔργου, Ἀνδρέας Γ. Παπανδρέου, τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Οἰκονομικῆς εἰς τὸ ἐν Berkeley Πανεπιστήμιον τῆς Καλιφορνίας, εἶναι ἤδη γνωστὸς καὶ ἐπεβλήθη διεθνῶς ἐκ τῶν ἐκδοθέντων μέχρι τοῦδε περισπουδάστων ἔργων του (*).

*) Ἰδίᾳ τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1949 ἐκδοθέντα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς :

- 1) Market structure and monopoly power. Εἰς περ. American Economic Review, Sept. 1949, 2) Economics and the Social Sciences. Εἰς περ. Economic Journal, Dec. 1950, καὶ εἰς περ. Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, τόμ. 1951, σσ. 213—25. 3) Some basic problems in the theory of the firm. Εἰς τόμ. II τοῦ Survey of Contemporary Economics, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ B. F. Haley (Chicago, Irwin), 1952,
- 4) Types of empirical relevance in modern Economics. Εἰς περ. Economia Internazionale, May 1952. 5) An Introduction to Social Science; Personality, Work, Community, (with A. Naftalin, B. Nelson, M. Sibley and D. Calhoun). New York, Lippincott, 1953 καὶ β' ἔκδοσις 1957. 6) An Experimental Test of a proposition in the theory of Choice; Consumer Behavior. New York, New York University Press, 1954. 7) Testing assumptions underlying Economic predictions (with O. H. Brownlee). Εἰς περ. Business News and Notes, of Minnesota University, May 1954. 8) Competition and its Regulation (with J. T. Wheeler). New York, Prentice-Hall, 1954, παρουσιασθὲν παρ' ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ὑποφαινομένου εἰς περ. Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, τόμ. 1955 (σσ. 273—4). 9) Economic Concentration and Public Policy. Εἰς περ. Business News and Notes, of Minnesota University, April 1955 καὶ εἰς περ. Iowa Business Digest, Feb. 1956. 10) The Economic Effect of Trademarks. Εἰς περ. California Law Review, July 1956. 11) A Test of Stochastic theory choice. Berkeley, University of California Publications in Economics; τόμ. 16, No 1 1957.

Εἰς τὰ ἔργα του ταῦτα ἔρχεται ἤδη νὰ προστεθῆ τὸ παρόν, ὑπὸ τὸν τίτλον : «Ἡ οἰκονομική, ὡς ἐπιστήμη», ὅπερ εἶναι προῖον τῆς ὀρίμου οἰκονομικῆς, φιλοσοφικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς αὐτοῦ γνώσεως καὶ πείρας.

Ἡ διαπραγματεύσεις τοῦ ὅλου θέματος στηρίζεται κυρίως εἰς τὰ πρόσφατα ἐπιτεύγματα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἰδίᾳ εἰς τὸν Ἀγγλοσαξωνικὸν κόσμον καὶ κυριώτατα εἰς τὰς Ἰνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Ὡς γνωστόν, κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν, μὲ ὄλον ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν, πλείστοι τῶν συγχρόνων Οἰκονομολόγων χρησιμοποιοῦν μαθηματικὴν τεχνικὴν πρὸς συμπλήρωσιν καὶ πληρεστέραν ἐρμηνείαν τῶν θεωρητικῶν αὐτῶν ἀπόψεων, ὡς ἐπίσης μαθηματικὰ ὑποδείγματα πρὸς ἐπίλυσιν βασικῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων, θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς φύσεως. Οὗτοι παραδέχονται, ὅτι διευκολύνονται οὕτω ἀποτελεσματικῶς εἰς τὰς προσπάθειάς των.

Ἡ ἀποψὶς των αὐτῆ, ὄχι μόνον ἐπαληθεύεται διὰ τοῦ ἀνά χεῖρας νέου τούτου ἔργου τοῦ καθηγητοῦ Α. Γ. Παπανδρέου, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύεται σοβαρῶς. Ὁ συγγραφεὺς προσεγγίζει ἐνταῦθα πλήρως καὶ συστηματικῶς, ὡς καὶ κατὰ τρόπον ἐντελῶς νέον καὶ πρωτότυπον τὸ μεθοδολογικὸν πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς, ὡς ἐπιστήμης, χρησιμοποιοῦν ἐπιδεξιῶς τὴν μαθηματικὴν θεωρίαν τῶν συνόλων καὶ τὴν διὰ συμβόλων λογικὴν ἀνάλυσιν. Οὕτω, ἐντὸς τοῦ πλαισίου μιᾶς «ἐφηρμοσμένης λογικῆς πειθαρχίας» εἰς τὴν οἰκονομικὴν σκέψιν καὶ πολιτικὴν, ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ ἔργου τούτου ἡ διεύρυνσις τῶν θεμελιῶν καὶ ὀρίων, ὡς καὶ ὁ ἀκριβῆς προσδιορισμὸς τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Οἰκονομικῆς.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου τούτου κατανέμονται εἰς ἑπτὰ κεφάλαια. Εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν (σο. 3—12) γίνεται λόγος περὶ τοῦ οἰκονομολόγου ὡς ἐπιστήμονος καὶ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ἀμέσου σκοποῦ τῆς Οἰκονομικῆς καὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ θεωρίας καὶ ὑποδειγμάτων οἰκονομικῆς ἀναλύσεως. Τὸ δεῦτερον κεφάλαιον (σο. 13—38) ἀνασκοπεῖ τὰ ἀπαγωγικὰ συστήματα ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, τοποθετοῦν ἐννοιολογικῶς τὸν λογισμὸν, τῆ βοηθεῖα σχετικῶν παραδειγματος. Τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀναπτύσσει μερικὰς κατηγορίας θεωρητικῶν ἀντιλήψεων καὶ ὄρων καὶ ἀναλύει τὰς μεταξὺ αὐτῶν ὀφισταμένας συναρτησιακὰς σχέσεις. Τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον κεφάλαιον (σο. 57—82 καὶ 83—100) ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐννοίας καὶ τὰς διακρίσεις τῶν διαφόρων διαφθρωτικῶν μορφῶν τῆς οἰκονομίας καὶ εἰς τὸν ρόλον τῶν πολλαπλασιαστῶν καὶ τῶν παραμέτρων μεταβολῆς. Εἰς τὸ ἕκτον κεφάλαιον (σο. 101—120) ἀναπτύσσεται τὸ θέμα τῶν ὑποδειγμάτων οἰκονομικῆς ἀναλύσεως ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰς οἰκονομικὰς θεωρίας καὶ παρατίθενται παραδειγματικῶς τοιαῦτα ὑποδείγματα. Εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον (σο. 121—146) ὁ συγγραφεὺς ἐπισκοπεῖ τὸ θέμα τῆς ἐμπειρικῆς σχετικότητος καὶ διὰ τῶν συγκρίσεων τῶν περιλαμβανουσῶν ἢ μὴ τὸν χρονικὸν παράγοντα καὶ καταλήγει εἰς συμπερασματικὰς παρατηρήσεις.

Τὸ ὅλον ἔργον οἰκοδομεῖται ἐπὶ θεμελιαδῶν γνώσεων καὶ ἰδεῶν, προοδευτικῶς ἀναπτυσσομένων καὶ διαδεχομένων ἀλλήλας, μετὰ προσεκτικὴν αὐτῶν παρουσίαν καὶ πλήρη ἐπεξηγήσιν. Ἡ καθοδηγητικὴ χρησιμοποίησις τῆς λογικομαθηματικῆς γλώσσης, συντελεῖ πρῶτον εἰς συντομίαν καὶ μεγαλυτέραν σαφήνειαν καὶ δεύτερον εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς φύσεως τοῦ ρόλου, τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ἐν λόγῳ χειρισμῶν πρὸς ἐπιτυχὴ οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν. Σημειωθῆτω δέ, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς ἐν προκειμένῳ λογικομαθηματικῆς τεχνικῆς δὲν προϋποθέτει ἀνωτέραν μαθηματικὴν κατάρτισιν τοῦ ἀναγνώστου. Τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐκτεθημένων θεωρητικῶν σχημάτων ὑπογραμμίζουν τὰ ἐπιδεξιῶς ἐπιλεγέντα καὶ ὠλοκληρωμένα παραδείγματα.

Ἡ πρωτοτυπία, ἡ εὐρύτης καὶ σπουδαιότης τούτου θέματος τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι βέβαιον, ὅτι θὰ προσελκύσῃ διεθνῶς τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων τῶν οἰκονομολόγων, ἀκόμη δὲ καὶ πολλῶν μαθηματικῶν φιλοσόφων καὶ κοινωνιολόγων.